

**EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV**

Institute of Law

Center for European Social Law Implementation Issues

**SOCIAL AND
ENVIRONMENTAL SECURITY
THROUGH THE PRISM
OF URBANISM**

Collective monograph

Podhaiska 2020

**EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV**

Institute of Law

Center for European Social Law Implementation Issues

**SOCIAL AND ENVIRONMENTAL SECURITY THROUGH THE
PRISM OF URBANISM**

Collective monograph

Podhajska 2020

Reviewers

- Yaroshenko Oleh** Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Doctor of Law, Professor, head of the department of Labor Law and Social Security Law of the Yaroslav Mudryi National Law University.
- Moshkalenko Olena** Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Civil Law, Economic and Labor Law, Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda.
- Klemparskyi Mykola** Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of General Law Disciplines of the Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Social and ecological security through the prism of urbanism: collective monograph / Edited by Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Doctor of Law, Professor, M. I. Inshyn and Doctor of Law, Ya. Ya. Melnyk. Institute of Law of KNU n.a. T. Shevchenko, Publisher: European institute of further education, Podhajaska, 2020. 497 p.

The monograph is devoted to a comprehensive study of modern theoretical and practical issues of social and environmental security.

The monograph aims to highlight the philosophical and sectoral aspects of identifying and eliminating problems of social and environmental security. The peculiarities of the anthropological nature of social and ecological security, social and legal problems of lobbying and implementation of the ideology of social law are studied. The issues of labor and social law are comprehensively analyzed. Features of realization of economic function of the state through a prism of ecological and social aspect are explored. The study was conducted with a combination of philosophy of law and social law, labor law and social security law with environmental law, as well as some aspects of municipal law and land law in the socio-environmental aspect.

The monographic study intended for practitioners and for academics, students and professors. The scientific achievements of this opus will be of interest to specialists who are interested in global issues of social and environmental security.

ISBN 978-80-89926-11-4
EAN 9788089926114

Кучма О.Л.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

СЕРЕДНІЙ РОЗМІР ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ ЯК СКЛАДНИК ІНДИКАТОРУ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В статті аналізується співвідношення прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність та середнього розміру пенсії за віком. Акцентується увага на необхідності перегляду коефіцієнту страхового стажу при обчисленні пенсії для справедливого визначення її розміру. Також звернено увагу на необхідність перегляду чинників, які впливають на визначення розміру прожиткового мінімуму.

Ключові слова: економічна безпека, соціальна безпека, пенсія за віком, прожитковий мінімум, страховий стаж, соціальний стандарт

Постановка проблеми. Соціальна безпека складається з різних важливих напрямів життєдіяльності держави та суспільства (пенсії, допомоги, пільги, медицина та інші) та залежить від того, наскільки якісно державні інституції виконують свої функції. При незадовільному рівні соціального захисту знижується рівень соціальної безпеки в суспільстві, що тягне за собою низку соціальних, психологічних, юридичних та інших викликів, на які необхідно державі адекватно реагувати. Для цього важливо проводити дослідження чинників, які впливають на соціальну безпеку, виявляти дискусійні положення у чинному законодавстві, прогалини, колізії та напрацьовувати пропозиції для зміцнення соціальної безпеки в державі. Рівень пенсійного забезпечення стосується всього населення держави (як нинішніх пенсіонерів так і майбутніх),

та потребує детальнішого дослідження як чинник впливу на соціальну безпеку в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В. М. Андріїв у публікації «Роль і місце пенсійних систем у суспільному розвитку» зазначає, що пенсійні системи є невід'ємною складовою національних систем соціального забезпечення – основного інструменту державної політики у сфері надання соціальної підтримки та захисту населення, пенсійне забезпечення громадян розглядається як важливий елемент соціального забезпечення, право на яке належить до основних універсальних прав людини [1, С.65].

У монографії «Пенсійне забезпечення у солідарному рівні загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» автори звертають увагу, що пенсія за віком виконує ряд функцій, за допомогою яких здійснюється її вплив на економіку, соціальну сферу, політику, ідеологію, демографічну сферу, поведінку людей. Незважаючи на те, що цей вплив є комплексним, можна виділити такі окремі функції: економічна функція; виробнича функція; соціальна функція; політична функція; соціально-психологічна функція; демографічна функція [2, С.425]

О. Л. Кучма і Л. М. Сіньова у статті «Чинники, які впливають на пенсійне забезпечення: загальна характеристика та класифікація» класифікують чинники, які впливають на розмір пенсійного забезпечення, на два види: основні (які стосуються всіх видів пенсій – страховий стаж, дохід особи, з якого сплачувались внески, середній дохід в Україні, з якого сплачено внески) та додаткові (набір яких унікальний для кожного виду пенсії – вік, інвалідність, стать, умови праці, факт утримання та інші) [3, С.54].

О. В. Тищенко у публікації «Соціальні стандарти в Україні: проблеми євроінтеграції» наголошує, що при встановленні розміру прожиткового мінімуму доцільно враховувати критерії визначення мінімальних норм соціального забезпечення, які рекомендуються на міждержавному рівні. Також автор звертає увагу, що в Україні складається парадоксальна ситуація поглиблення зубожіння населення на тлі регламентування боротьби з бідністю, що призводить до нівелювання гуманістичної функції розвитку держави, та рекомендує

впровадження правового механізму короткострокової та довгострокової комплексної стратегії подолання бідності в напрямі підвищення якості життя [4, С.180].

Л. Ю. Малюга у статті «Європейські соціальні стандарти: сучасний стан та шляхи імплементації у соціальне законодавство України» констатує, що основними шляхами імплементації європейських соціальних стандартів є наступні: - модернізація системи соціального захисту; - оптимізація охорони здоров'я людини як найвищої соціальної цінності (встановлення належного медичного обслуговування); - підвищення прожиткового мінімуму; - налагодження податкової системи у всіх сферах суспільної діяльності [5, С.74].

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Вищезгадані та інші науковці проводять дослідження в сфері пенсійного забезпечення, соціальних стандартів, проте потребує більшої уваги дослідження розміру пенсії за віком як складової індикатору соціальної безпеки.

Метою статті є дослідження пенсії за віком як чинника впливу на соціальну безпеку та випрацювання пропозицій по покращенню складників індикатору соціальної безпеки.

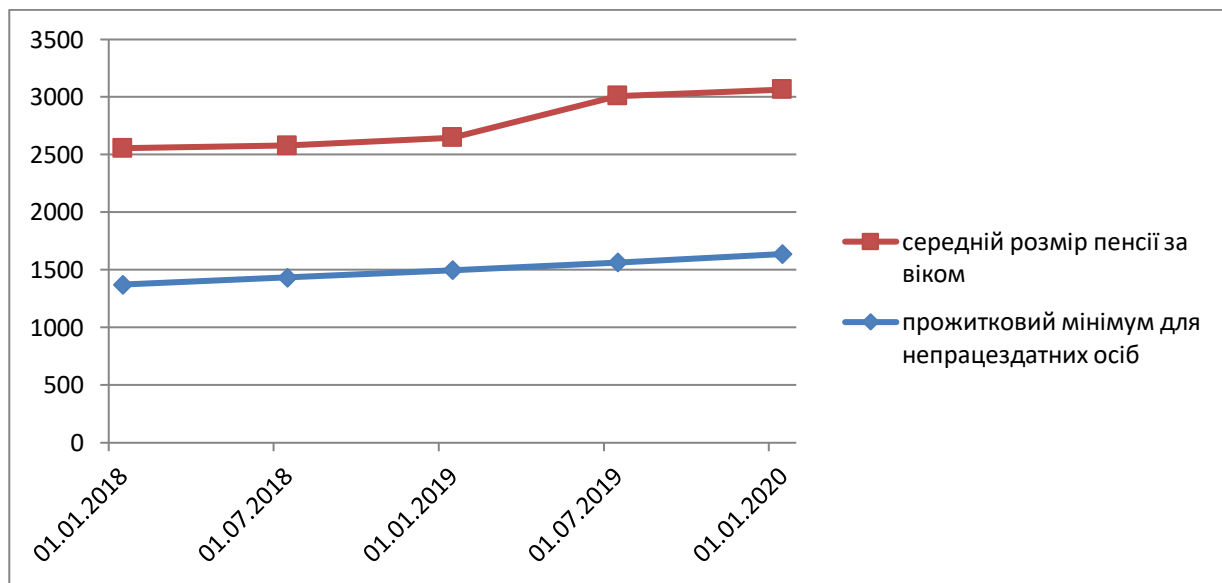
Виклад основного матеріалу. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України складовими економічної безпеки є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки; соціальна безпека - це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни [6].

Відповідно до п.8.3. Переліку індикаторів та джерел вхідної інформації за складовими економічної безпеки, однією із складових, яка впливає на визначення рівня соціальної безпеки як складової соціальної безпеки є відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, разів, який обраховується як середній розмір пенсії за віком, гривень / прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, гривень [6].

Для розрахунку використовуємо середній розмір місячної пенсії за віком за інформацією, яка знаходиться на сайті Пенсійного фонду України [7] та прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність відповідно до Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік [8] за період з 01.01.2018 по 01.01.2020 роки.

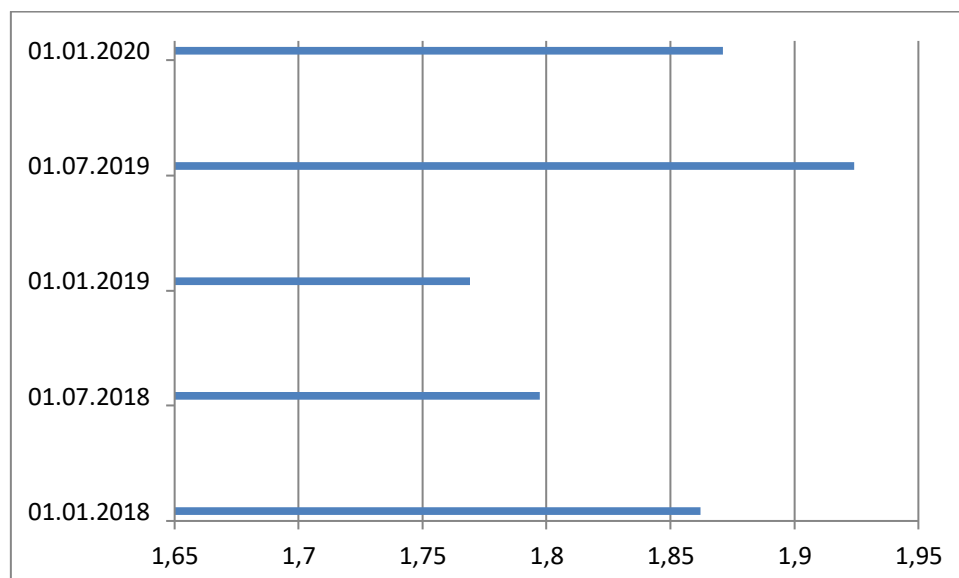
Динаміка середнього розміру пенсії за віком та прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність зображені у діаграмі 1:

Діаграма 1.

Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність за період з 01.01.2018 по 01.01.2020 роки відображені у діаграмі 2.

Діаграма 2.

Як бачимо, найбільшого коефіцієнту (понад 1,9) вдалося досягти у липні 2019 року. Проте, враховуючи середній розмір пенсії за віком та купівельну спроможність дискусійно стверджувати, що у липні 2019 року пенсійне забезпечення громадян було на достатньому рівні.

Проблема належного пенсійного забезпечення криється не стільки у коефіцієнті (хоча різниця між прожитковим мінімумом для осіб, які втратили працездатність і середнім розміром пенсії за віком мала б бути не менше коефіцієнта 2.0), скільки у визначенні розміру прожиткового мінімуму як загалом, так і щодо кожної демографічної групи, зокрема.

Незважаючи на Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва, яким визнано протиправною та нечинною постанову Кабінету Міністрів України №780 від 11.10.2016 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» [9] прожитковий мінімум не став суттєво іншим.

О. Р. Оберван наголошує, що вагомою підставою ефективного управління соціальною політикою є розвиток правової регламентації соціальної безпеки, а також удосконалення чинного законодавства в галузі державного та регіонального соціального управління, забезпечення його зорієнтованості на соціальну безпеку; потребує удосконалення система оцінки соціальної безпеки; гострими є проблеми підвищення рівня наукової обґрунтованості та адаптації до умов України порогових значень показників, визначених світовою практикою державного управління [10, С.92].

Автори монографії «Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні» акцентують увагу, що головним недоліком чинної системи національної безпеки є певне ігнорування соціальної безпеки. Відсутність у Стратегії національної безпеки окремо визначеної підсистеми соціальної безпеки не дає додаткових зобов'язань, які попереджають низький рівень життя громадян, високий рівень бідності, посилення загроз життю та здоров'ю населення, не виправдано високу соціальну нерівність, суспільства, нерівний доступ до якісних освітніх та медичних послуг [11, С.46].

Стратегія національної безпеки України серед основних цілей визначає утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО та серед актуальних загроз національній безпеці України виокремлює економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення [12].

Серед основних напрямів державної політики національної безпеки України є забезпечення економічної безпеки та наголошено, що Основним змістом економічних реформ є створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи - членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС [12].

На розмір пенсії за віком впливають такі чинники як страховий стаж, дохід особи, з якого сплачували внески та середній дохід в Україні, з якого сплачено внески. В процесі реформування пенсійного законодавства законодавець змінив коефіцієнт страхового стажу при обчисленні пенсії (із 1,35% до 1%), що зменшило розміри пенсій. При запровадженні даної зміни законодавець передбачив і інші умови та застереження, що у разі, якщо після перерахунку за новими правилами розмір пенсії зменшиться, то виплачуватись буде пенсія у колишньому розмірі. Проте, після такої зміни роль стажу зменшилась при впливі на розмір пенсії, що не заохочує осіб до легалізації трудових відносин. Повернення коефіцієнту страхового стажу до розміру 1,35% при збереженні інших умов дозволить диференційованіше підходити до визначення розміру пенсійного забезпечення осіб із різною тривалістю страхового стажу та збільшить коефіцієнт між середнім розміром пенсії за віком та прожитковим мінімумом для осіб, які втратили працездатність.

Висновки та пропозиції. Економічна безпека, складовою якої є соціальна безпека, відіграє важливу роль у незалежності держави та стабільній роботі державних інституцій. Без підняття розміру базових величин (в т.ч. прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність) та перегляду формули розрахунку

пенсії (надавши більшої вагомості коефіцієнту страхового стажу) соціальна безпека буде на низькому рівні.

Список використаних джерел:

1. В. М. Андріїв Роль і місце пенсійних систем у суспільному розвитку. Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів: тези допов. учасн. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 жовтня 2018 р.) / за ред. проф. М. І. Іншина, к.ю.н. І. С. Сахарук. – Київ : ФОП Маслаков, 2018. – 191с.
2. В. М. Андріїв, О. Л. Кучма, Л. М. Сіньова Пенсійне забезпечення у солідарному рівні загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Монографія. – Київ: ФОП Маслаков, 2018. – 474 с.
3. О. Л. Кучма, Л. М. Сіньова Чинники, які впливають на пенсійне забезпечення: загальна характеристика та класифікація. Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Юрид. Науки, Вип.2 (107). – С.51-54
4. О. В. Тищенко Соціальні стандарти в Україні: проблеми євроінтеграції. Соціальне право. - 2017. - № 1. - С. 172-183. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sopr_2017_1_21
5. Л. Ю. Малуґа Європейські соціальні стандарти: сучасний стан та шляхи імплементації у соціальне законодавство України. Журнал східноєвропейського права.–2018. –№ 48. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/maliuha_48.pdf
6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ : Міністерством економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року №1277 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n65> (дата звернення 10.04.2020)
7. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/dani-pro-serednij-rozmir-pensijnoyi-vuplaty/> (дата звернення 10.04.2020)
8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20> (дата звернення 10.04.2020)
9. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 10 липня 2018 р. в справі № 826/3639/17 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75300650> (дата звернення 10.04.2020)
10. Аналіз індикаторів соціальної безпеки як показника ефективного управління соціальною політикою України. О.Р.Оберван URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2014/22.pdf (дата звернення 10.04.2020)
11. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки. Монографія. О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ. – К.; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018 URL: http://www.lvivacademy.com/download_2018/stan.pdf (дата звернення 10.04.2020)
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ : Президент України : від 26 травня 2015 року №287/2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення 10.04.2020)

О. Л. Кучма Средний размер пенсии по возрасту как составляющая индикатора социальной безопасности. В статье анализируется соотношение прожиточного минимума для лиц, утративших трудоспособность и среднего размера пенсии по возрасту. Акцентируется внимание на необходимости пересмотра коэффициента страхового стажа при исчислении пенсии для справедливого определения ее размера. Также обращено внимание на необходимость пересмотра факторов, влияющих на определение размера прожиточного минимума.

Ключевые слова: экономическая безопасность, социальная безопасность, пенсия по возрасту, прожиточный минимум, страховой стаж, социальный стандарт.

O. L. Kuchma The average size of an old-age pension as a component of an indicator of social security. The article analyzes the ratio of the subsistence minimum for people who have lost their ability to work and the average size of an old-age pension. Attention is focused on the need to revise the coefficient of insurance experience in calculating a pension for a fair determination of its size. Attention is also drawn to the need to review factors affecting the determination of the cost of living.

Keywords: economic security, social security, old-age pension, living wage, length of service, social standard.